

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ
ΑΝΑ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΩΑΝ ΑΣΙΑΝ

[Κεφάλαια τινά τής τόσον τερπνής και ένδιαφερούσης περιηγήσεως
άνα τὴν Ἀσίαν τοῦ ἐν Τασκέντῃ και Σαμαρκάνδῃ διαμένοντος
ἀπό τινος χρόνου εὐμαθεστάτου ἡμῶν φίλου και συνεργάτου κ.
Δημ. Γ. Κωνσταντινίδου, γνωστοῦ ἡδη και ἐξ ἀλλων δοιπορικῶν
του πραγματειῶν, ἀδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ «*Ημερολογίῳ*» τοῦ 1906,
ἅτινα μετ' ἀπληστίας ἀνεγνώσθησαν. Ἡδη παραθέτομεν και τὰ
κάτωθι, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι και ταῦτα θέλουν ἔφελκύσει τὴν
προσοχὴν και τὸ ένδιαφέρον τῶν φίλων ἀναγνωστῶν].

Σχώρα, ἢν διερχόμεθα, ὑπενθυμίζει λίαν τὴν Ἀφρικήν.
Εὐτύχημα εἰνε ὅτι ἐν τῇ φοιβερᾷ ταύτῃ ἐρήμῳ ὑπάρχουσιν
ἐγκατεσπαρμέναι και ὁδοίς τινές, δι' ὧν διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ
γραμμή. Τοιαῦται εἰνε μέχρι τοῦ *Ωξού* κυριώτεραι ἢ τοῦ *Ἀχάλ-τεκέ*,
τοῦ *Τεδζέν*, τοῦ *Σεράχς* και τοῦ *Μέροβ*, δηλαδὴ τὰ ὑπὸ τῶν ποτα-
μῶν Ἀτρέκ, Τεδζέν και Μουργάβ ἀρδευόμενα τμῆματα. Τῶν δύο
τελευταίων αἱ πηγαὶ εὑρίσκονται εἰς χεῖρας τῶν Ἀφγανῶν.

Ἐνταῦθα, καθὼς και περατέρω, εἰς τὰς ὁδούς τοῦ *Ωξού* (*Άμοῦ-Δαριά*) και τοῦ *Ιαξάρτου* (*Σύρ-Δαριά*) ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους και
ἡ εὐφορία τῶν προϊόντων εἰνε καταπληκτική. Ἐν μέρος σίτου ἀπο-
δίδει ὀγδοήκοντα! Ἀληθής παράδεισος! Πλῆθος δένδρων (ἰτέαι,
λεῦκαι, μωρέαι, πλάτανοι, ροιαι, συκαῖ, περσικαὶ μηλέαι κλπ.),
ἀμπελῶνες, βαμβακοφυτεῖαι, ὄρυζῶνες, σίτος, σόργον (*djouagara*),
λαμπροὶ πέπονες, κλπ. Τὸ κλίμα εἰνε ἥπιον και ὑγιεινόν.

Φθάνομεν εἰς *Ασχαβάδ*. Εἰνε ἡ πρωτεύουσα τῆς Διοικήσεως τῆς
Τυρκασπίας. Ἡ πρώτη ἀξία λόγου πόλις τοῦ Τουρκεστάν. Μετά
τινα ἀνάπτουσιν εἰς ἐν τῶν ἔνοδοχείων, ἀτινα, μετριώτατα ὅλα και
ἀκριβά, εὑρίσκονται εἰς χεῖρας *Ιουδαίων* και Ἀρμενίων, ἐξερχόμεθα
εἰς περίπατον ἀνὰ τὴν πόλιν. Τὰ ἀγοραῖα ὀχήματα ἐν *Ρωσσίᾳ* ἐν
γένει εἰνε ἐλεεινά. Ἐδῶ δμως και ἐν *Βακοῦ*, ἐξαιρετικῶς, κάπως
εὐπρόσωπα. Οἱ ἀμαξηλάται εἰνε *Πέρσαι*. Οὐδὲν τὸ ἀξιοθέατον ἔχει ἡ
πόλις πλὴν τινος μουσείου, τοῦ δποίου δ διευθυντῆς μετὰ πολλῆς
ἀδρότητος μὲ ὡδήγησε και περιειργάσθην τὰς ἐν αὐτῷ ἔθνογραφικάς
και ζωολογικάς συλλογάς. Τὴν προσοχὴν μου ἐλκύουσι παρασκευά-
σματα ἐπιχωριαζόντων ζώων. Μεταξὺ ἀλλων βλέπω τίγρεις ἐκ τῶν

διαιτωμένων ἀνὰ τοὺς καλαμῶνας τοῦ "Ωξου, οὐχὶ ὅμως ἐρυθροξάνθους ὡς τὰς τῶν Ἰνδιῶν, ἀλλ' ὥχροφαίους τὴν χροιάν καὶ μὲν ἀβδώσεις ἀμυδράς, θηρευτικὰς παρδάλεις (giréparde, εἰδος κυναιλούρων) ἵρβιδας, μελιττοβόρους ἴνδικούς, παρματικὰς γαλᾶς. Ἐκ τῶν ἑρπετῶν τὸν φαιὸν βάραγον ἡ ψαμμόσανδον καὶ τὸν δηλητήριον διοπτροφόρον ὅφιν ἡ κόβραν (Naja oxiana) — παραλλαγὴν τοῦ ἐν Ἰνδίαις ἀπαντῶντος καὶ δομοίως θανάσιμον τὸ δῆγμα ἔχοντος. Ἐκ τῶν πτηνῶν τοὺς μογγολικούς καὶ χρυσομέλαρας φασιανούς, καὶ τὸν τουρκεστανικὸν ὄτον, ἀποκλειστικὸν ἐνταῦθα. Καὶ ἐκ τῶν ἀράχνιων τὰ ἰοβόλα φαλάγγια καὶ σκορπίους, ὃν βρίθει τὸ μέρος.

...Τὸ Ἀσχαβάδ εἶνε πόλις ἀρχαία. Ἡ ὀνομασία αὐτῆς (Ech-abad) σημαίνει περσιστί: τόπον ἔρωτος. Ἡ ρωσικὴ πόλις ὅμως ἐκτίσθη πρὸ εἰκοσιπενταετίας μόλις. Ἔχει πληθυσμὸν περίπου 30 χιλ. κατοίκων, ὃν τὸ $\frac{1}{3}$ Ὅρωσσοι, οἱ δὲ λοιποὶ Πέρσαι, Τάταροι, Ἀρμένιοι ἔξισου. Ἔχει καὶ Τουρκομάνων (τεκὲ) ὀλίγας χιλιάδας. Οὗτοι δομῶς ζῶσιν εἰς ἴδιαίτερον συνοικισμὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως, ὑπὸ σκηνάς. Ἐπίσης Γεωργιανούς, Πολωνούς, Τούρκους, Σουηδούς, Βουλγάρους, Χιδανούς καὶ ὀλίγους Ἑλληνας ἀνατολίτας. Πανσπερμία τούτεστι. Ὅπάρχουσι καὶ ἀρκετοὶ **Μπαμπισταὶ** (αἴρεσις περσική), οἵτινες, φεύγοντες ἐκ Περσίας τὴν καταδίωξιν, εὑρον ἐδῶ ἀσύλον, σχηματισθέντες καὶ εἰς ἴδιαν κοινότητα.

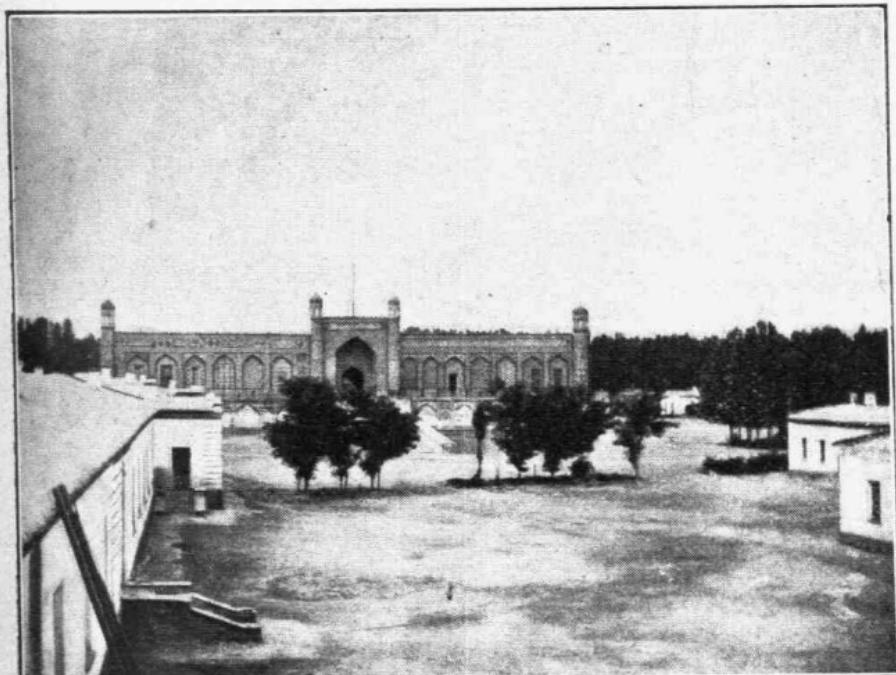
...Εἰσάγει δ' ἐκ Περσίας ἡ πόλις ἕηράς ὀπώρας, ἔριον, βάμβακα, δέρματα, τέϊον, μεταξωτὰ καὶ πολυτίμους λίθους ἀξίας περίπου πέντε ἑκατομμυρίων ρουβλίων. Ἐξάγει δὲ πετρέλαιον καὶ ζάχαριν εἰς μεγάλα ποσά. Πρὸς τούτοις βαμβακερὰ ὑφάσματα, δρυζαν, ἀλας, σιγάρα καὶ σκεύη χάλκινα καὶ σιδηρᾶ ἀξίας 4,000,000 ρουβλίων περίπου.

...Καταφθάνομεν εἰς Τεδζέν, κέντρον ὀάσεως ἀρδευομένης ὑπὸ τοῦ δομωνύμου ποταμοῦ, δστις, νομίζω, εἶνε δ τῶν ἀρχαίων Ἄρειος. Ἐφ' ἵκανῆς ἐκτάσεως τῶν μερῶν, ἀ νῦν διατρέχομεν, βλέπομεν μεγάλα σμήνη ἀκρίδων λυματινομένων τὴν βλάστησιν. Τὰ ἔντομα ταῦτα εἶνε ἡ μάστιξ τοῦ Τουρκεστάν, καταστρέφοντα ἐνίστε δλόκληρον τὴν συγκομιδὴν τῶν σιτηρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἔξι ἄλλου ἐπὶ τῶν δένδρων, παρὰ τοὺς σταθμούς καὶ ἐπὶ τῶν τηλεγραφικῶν συρμάτων, βλέπομεν καὶ τὸ ἀντιφάρμακον, τὸν ἀμελικτὸν διώκτην τοῦ φθοροποιοῦ ἐντόμου: Ἀγέλαιος δοδοχορόων παρδῶν (Pastor roseus = κοιν. ἀγιοπούλια παρ' ἡμῖν) ἐμφανίζονται πανταχοῦ, ἔνθα καὶ ἡ ἀκρίς διώκοντα αὐτὴν κατὰ πόδας.

...Ἐπισκεπτόμεθα τὸ Μέρβ, τὴν ἀρχαίαν Μαργυνίαν, πόλιν ἀρχαιοτάτην, κειμένην ἐν τῷ δομωνύμῳ δάσει. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, δ Διόδωρος, δ Ἀρριανός, δ Στράβων, παριστῶσιν αὐτὴν ὡς μίαν τῶν ἀνθηροτέρων τῆς Μέσης Ἀσίας. Ἡδη ὅμως τὸ κλίμακ εἶναι γοσγρόν. Ἐπιπολάζουσιν ἔλειογενεῖς πυρετοί ὡς ἐκ τῶν στασίμων ὑδάτων τοῦ ἐκχειλίζοντος Μουργάδ (τοῦ ἀρχαίου Μάργου). Διακλάδωσις τοῦ σιδηροδρόμου ἀγεις εἰς τὴν περίφημον διόδον τῆς Κούσκας, δηλ. εἰς τὰ ἀφγανικὰ σύνορα παρὰ τὴν Χεράτην. Ἡ ἐπισκεψίς τοῦ στρα-

τηγικοῦ τούτου σημείου ὡς καὶ τὸ ἐπὶ τῆς διακλαδώσεως ταύτης ταξιδίον εἰσὶν ἀπηγορευμένα εἰς τοὺς ἔνοντας ὑπηκόους. Ἀπολύτως δέ, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῶν Ἀφγανῶν ἡ εἰς τὸ Ἀφγανιστάν εἰσοδος εἰς τε τοὺς ῥώσσους καὶ εἰς οἰονδήποτε ἔνον.

Ἡ δασις τοῦ Μέρδ ἔχει πληθυσμὸν περὶ τὰς 225 χιλ. κατοίκων. Νύκτωρ διατρέχομεν τὴν ἀρχαῖαν Ἀρείαν, καὶ τὸ πρωῒ τῆς ἐπομένης εὑρισκόμεθα εἰς περιβάλλον πάντη διάφορον. Οὕτε Τουρκομᾶνοι πλέον οὕτε ἔχνος βλαστήσεως ἡ οἰασδήποτε κατοικίας. Εἴμεθα ἦδη

Τὸ ἐν Χοκάνδῃ ἀνάκτορον.

ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Χανάτου τῆς Βουχαρίας, ἀποτελοῦντος μέρος τῆς ἀρχαίας Βακτριανῆς καὶ τῆς Σογδιανῆς. Τὰς φαιδρὰς δάσεις διαδέχονται φαρμαθῶνες διασχιζόμενοι ὑπὸ βαθέων αὐλάκων καὶ σχηματίζοντες εὐμεγέθεις θίνας, μεταξὺ τῶν ὁποίων φύεται τὸ ιδιαῖον εἰς τὰς ἀμμώδεις ἐκτάσεις τοῦ Τουρκεστάν φυτὸν σαξανύλ. Εἶνε δενδρύλλιον ἡ μᾶλλον ξυλώδης θάμνος (*Ammodendron halodendron*) μὲ βελονοειδῆ φύλλα, ὅφους ἀνθρωπίνου ἀναστήματος, πολύτιμον διὰ τὰς ἀμμώδεις ταύτας ἐκτάσεις, ἀτε συνέχον εἰς τινὰ βαθμὸν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν διὰ τῶν πολυκλάδων ῥιζῶν του, σχηματίζον οὕτως εἰδος ἐπιπάγου, ἀνευ τοῦ δοποίου πελώριοι δγκοι ἀμμου ἀναρπαζόμενοι καὶ στροβιλούμενοι ὑπὸ τῶν λαιλάπων ἥθελον καταχώσει τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ τὰς παρακειμένας δάσεις, δίκην λάβας

ἀπὸ γῆφαιστείου ἐξερευγομένης, καὶ καταστήσει τὴν χώραν ἀκατοίκητον.

Πολλαχοῦ τοῦ ἑδάφους ὑπάρχουσι βαθεῖαι ῥωγμαῖ, ἐν αἷς κρύπτονται ψαμμόσαυροι (βουχαριστὶ itchkemar, φυσιογρ. Varanus griseus). Τὰ σαυροειδῆ ταῦτα ἔρπετά, ἀπαντῶντα καὶ ἐν Ἀφγανιστάν καὶ πολλαχοῦ τοῦ ρωσ. Τουρκεστάν, δομοιάζουν ἐξωτερικῶς πρὸς ικροκοδείλους καὶ φθάνουσι μῆκος $1 - 1 \frac{1}{2}$ μέτρον*.

...Μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰς αὐχμηράς ἐκτάσεις διαδέχονται ἄλλαι κατάφυτοι καὶ καλλιεργημέναι, κατακλυζόμεναι ὑπὸ διωρύγων καὶ αὐλάκων ὑδατος. Ὁρυζῶνες, βαμβακοφυτεῖαι, λαχανόκηποι, δευτρῶνες, καὶ ἐνιαχοῦ συνοικισμοὶ ἀγροτικοὶ μὲ σίκισκους πηγίνους περιέργου ρυθμοῦ παρέρχονται πρὸ τῶν διφθαλμῶν μας. Προσεγγίζομεν γῦν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ "Ωξου ἀρδευόμενα τμῆματα. Φθάνομεν εἰς Τσαρτζούην, πόλιν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς Βουχαρίας. Ἐδῶ τὰ προσόντα ὡριμάζουσι λίαν πρωτιμῶς. Θαυμάσιοι δὲ καὶ ἵσως μοναδικοὶ ἀνὰ τὸν κόσμον οἱ ἐνταῦθα παραγόμενοι πέπονες. Ἡ Τσαρδζούη εἶναι δρμητήριον ρωσικοῦ πολεμικοῦ στολίσκου ἀτμοπλοίων, δστις ἐξυπηρετεῖ καὶ τὴν συγκοινωνίαν, ἐκτελεῖ δὲ καὶ τὴν μεταφορὰν ἐμπορευμάτων ἐπὶ τοῦ "Ωξου ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὴν Χίδαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὰς βουχαρικὰς παραποταμίους πόλεις (Κερμινέ, Πατά-Χισάρ, Κέρκη) μέχρι τῶν ἀφγανικῶν δρίων. Ἐν τῷ "Ωξφ ἀλιεύονται μεγάλοι ἀντακαῖοι (δέρρρηρυγχοι) καὶ ἄλλοι ἰχθῦς, ἐν οἷς καὶ ὁ σκαφίδρουγχος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν «γάνονειδῶν», ἐκλιπὼν δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ κόσμου καὶ ἀπαντῶν, πλὴν τοῦ "Ωξου. μόνον ἐν τῷ Ἰαξάρτῃ καὶ τῷ Μισσισιπῇ. Ομοιάζει τὸν δέρρρηρυγχον, ἀλλὰ τὸ δύγχος αὐτοῦ εἶναι λίαν πεπλατυσμένον.

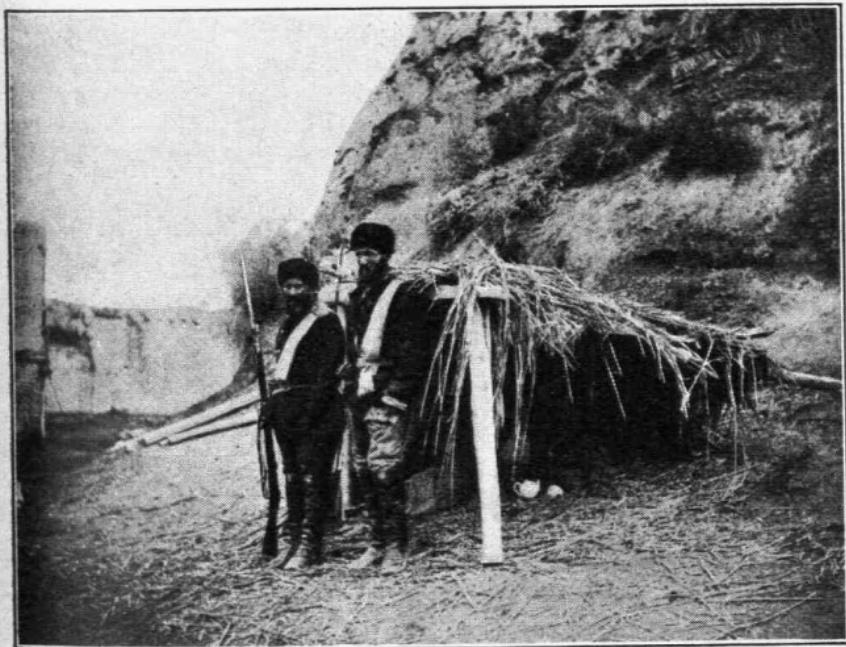
Μετ' ἀπόστασιν διώρον διερχόμεθα τὸν σταθμὸν **Καρά - Κούλ**, παρ' φῆ ἡ διμώνυμος πολίχην εἶναι κέντρον παραγωγῆς τῶν διὰ τοῦ ὄνόματος τούτου ἀποκαλουμένων δορῶν νεογνῶν ἀρνίων, παγκοσμίου φήμης, ἀτινα ἀποτελοῦσι τὸν κυριώτερον πλουτοπαραγωγικὸν πόρον τοῦ Χανάτου καὶ τοῦ Ἐμίρου. Οἱ ἀμνοὶ οὗτοι ἀποτελοῦσιν ιδίαν φυλήν ἐπιχωριαζούσαν ἐν Βουχαρίᾳ καὶ Ἀφγανιστάν, καὶ εἶναι συνήθως μέλανος χρώματος, ἡ δὲ δορὰ αὐτῶν ἐκτιμᾶται κατὰ λόγον τῆς μικρᾶς αὐτῶν ἡλικίας. Ἐν Ἀφγανιστάν ἀποτελοῦσι μονοπώλιον τοῦ Κράτους.

"Ηδη προσπελάζομεν πρὸς τὴν Βουχάραν, πρωτεύουσαν τοῦ Χανάτου. Ἡ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Τσαρδζούης ἐκτασίς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμμώδης καὶ ἄγονος, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ζαραφσάν (Σόγδη) ἀρδευομένων τμημάτων.

...Ἐδῶ τὰ οἰκήματα εἶναι περιεργα. Ὁκοδομημένα ἐκ πηλοῦ, τῆς συνήθους ἐν τῇ Κεντρῷ Ἀσίᾳ οἰκοδομησίμου ὕλης, ἔχουσιν

* ΣΗΜ. Ὁ κ. Κωνσταντινίδης, περιοδεύων πρὸ τοιετίας παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Ἀφγανιστάν ἡδυνήθη νὰ προμηθευθῇ μεγάλην σαύραν τοῦ εἰδούς τούτου πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὸν Ζωολογικὸν Κῆπον τοῦ Φαλήρου, ἦν καὶ διετήρησεν ἐπὶ μῆνα. Ἄλλα δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν συγκρατήσῃ ἐν τῇ ωῇ ἐνεκεν τραύματος, διερ οὐει λάβει αὕτη κατὰ τὴν ζώγεσίν της.

ἐπιπέδουν τὰς στέγας, τὴν δὲ πρόσοψιν κατηφῆ, καθέσον ἐκ τοῦ μέρους τῆς ὁδοῦ οὐδαμῶς ὑπάρχουσι παράθυρα, ὥστε δὲν βλέπει τις ἡ ἀπλοῦν τοῖχον φαιοκίτρινον, εἰς μίαν ἄκραν τοῦ δποίου εἰνε ἡ εἰσοδος, καὶ αὐτὴ μικρὰ ἐν εἶδει παραπυλίδος. Τὰ παράθυρα ἀνοίγονται ἐκ τοῦ ἕσωθεν μέρους πρὸς τὴν αὐλήν, ἣτις παρὰ τοῖς μᾶλλον εὐπόροις ἔχει πάντοτε καὶ κῆπον, ἐν τῷ μέσῳ δὲ δεξαμενὴν ὅδατος χρησιμεύοντος πρὸς πόσιν, πρὸς ἀρδευσιν, διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἀπονίψεις, καὶ ἐν γένει διὰ πᾶσαν ἀνάγκην, κατὰ δὲ τὸ θέρος

Βουζάριοι φρουροὶ κάτωθι τῆς φυλακῆς ἐν Βουζάρᾳ.

καὶ ὡς λουτήρ. Τὰ παράθυρα στεροῦνται ὑελοπινάκων, φέροντα δικτυωτὰ ἐκ ἔύλου μὲτα τετραγωνικὰς ὁπάς, σπανίως δὲ χάρτην διαφανῆ (ἐλαιόχριστον). Αἱ οἰκίαι εἰσὶ χαμηλαὶ καὶ μονώροφοι, πλὴν τῶν δημοσίων κτιρίων καὶ τῶν πανδοχείων (καραβάν - σεραγίων) ἀτινα εἰσὶ διώροφα καὶ πλινθόκτιστα, ἔχουσι δὲ ἐξαιρετικῶς τὰ παράθυρα πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ. Σιγὴ νεκρικὴ καὶ μονοτονία ἐπικρατεῖ ἀνὰ τὰς ὁδούς. Οἱ κάτοικοι, καὶ δὴ αἱ γυναῖκες, περιορίζονται ἐντὸς τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν αὐλῶν των. "Ολη ἡ κίνησις καὶ ἡ ζωὴ συγκεντροῦται εἰς τὰ παζάρια καὶ τὰ τεῖσπωλεῖα (τσαϊ-χανᾶ), συνηγμένα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐκεῖ οἱ ἀνδρες διημερεύουσι κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριόν των ἢ ἀδολεσχοῦντες. Γυναῖκας σπανίως θὰ ἴδῃ τις κατὰ τὰς ὁδούς. Ἐννοεῖται δέ, δτι ἐξέρ-

χονται μὲ κεκαλυμμένον τὸ πρόσωπον. Εἰς ἑκάστην ὅδὸν ἀπαντᾷ τις καὶ τέμενος, οὐ τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε συνήθως δρατὸν τῷ ἔξωθεν διερχομένῳ, διότι ἡ πρόσοψις αὐτῶν δὲν φράσσεται διὰ τοίχου. Ἀπλῶς ἡ στέγη στηρίζεται διὰ περιστυλίων. Σχηματίζεται δηλ. εἶδος στοᾶς, ἀνοικτῆς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν. Πολλαχοῦ βλέπομεν οἰκοδομήματα, ἔχοντα ἀντὶ στέγης τρούλλον καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ ἴστον, κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ὅποιου ἀπὸ ἐγκαρσίου δοκίδος ἀνεμίζει ῥάκος λευκὸν ἢ φαιόχρουν, ὡς σγημαῖα, καὶ παρ' αὐτὸ θύσανος μαύρων ἵππείων τριχῶν (ἱππουρίς). Εἶνε τάφοι δοίων ἀνδρῶν, καὶ τοιοῦτοι ὑπάρχουσι πλεῖστοι ἐν Βουχάρᾳ.

... Συχνὰ ἀπαντᾷ τις πλάνητας διμίλους καλαντάρ (δερβισῶν) μὲ δέρμα παρδάλεως ἀντὶ μανδύου, περιερχομένων τὰς ὅδούς καὶ φαλλόντων διὰ φωνῆς λαρυγγώδους θρησκευτικὰ ἄσματα ἀντὶ μικρῶν κερματίων (πούλ). Προσπαθῶ νὰ ἀνακαλύψω πουθενὰ δργκνόν τι τῆς δημοσίας ἀσφαλείας· ἀλλ’ εἰς μάτην. Οὐδαμοῦ ἔχνος ἀστυνομίας. Μόνον ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὰ παζάρια τοποθετοῦνται ἀραιῶς νυκτοφύλακες. Καὶ μᾶλιστα ταῦτα ἡ δημοσία τάξις καὶ ἀσφάλεια εἶνε ζηλευτὴ δσον εἰς δλίγας εὐρωπαϊκὰς χώρας. Ἡ κλοπὴ εἰνέ τι σπάνιον καθὼς καὶ αἱ συμπλοκαί, οἱ τραυματισμοὶ καὶ τὰ παράμοια. Τοῦτο ἀποδοτέον, τὸ μὲν εἰς τὸ φύσει νομοταγές καὶ φιλήσυχον τῶν κατοίκων, τὸ δὲ εἰς τὴν δρακόντειον αὐτηρότητα νόμων ἀποκοπτόντων τὴν χεῖρα τοῦ κλέπτου καὶ οὕτω καθεξῆς.

... Ἀπωτέρω τῶν ἀγορῶν τούτων φθάνομεν εἰς μικρὰν πλατεῖαν, περὶ ἣν τρία πελώρια κτίρια ἔλκύουν τὴν προσοχήν μας. Εἶνε τὸ λεγόμενον Λεσδζίδι-καλών (=μέγα τέμενος) ἢ Κόκ-Γουμπέζ (=πράσινος θόλος), ἔνθα δὲ Ἐμίρης τελεῖ τὸ προσκύνημα ἑκάστην Παρασκευήν. Ἀπέναντι δὲ μεδρεσές Μίρ - Αράμπ. Ἀμφότερα ἀρχαῖα μνημεῖα ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων τῆς Βουχάρας. Αἱ προσόψεις των κοσμοῦνται διὰ λαμπροῦ μωσαϊκοῦ, οὐ τὸ πλεῖστον ἀπέπεσε. Δεξιὰ πελώριος μιναρές, ἐν εἰδει στήλης, ὅψους 60 μέτρων—σημειωτέον ὅτι ἐν Τουρκεστάνῳ οἱ μιναρέδες δὲν ἀπολίγουσιν εἰς ὅξεν ὅπως ἐν Τουρκίᾳ — ἐν τῶν περικαλλεστέρων σφιζομένων ἀρχ. μνημείων τῆς Βουχάρας. Ἀπὸ τοῦ ὅψους τῆς στήλης ταύτης μέχρι πρὸ δλίγων ἐτῶν κατεκρήμνισον τοὺς εἰς θάνατον καταδικαζομένους ἐγκληματίας, καὶ δὴ τὰς μοιχαλίδας. Ἀλλὰ τὸ βάρθερον ἔθιμον κατηργήθη. Παραπλεύρως αὐτῆς δὲ ὡραιοὶ λουτρών τοῦ Καζή-κελάν (=τοῦ μεγάλου Δικαστοῦ, τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Θρησκείας). Ἐχει θολωτὴν τὴν στέγην, τὰς δὲ θύρας καὶ τοὺς παραστάτας διαγλύφουσιν ἐγχρώμους.

... Ἡ Βουχάρα παραμένει καὶ νῦν ἡ πηγὴ τῶν φώτων πάσης τῆς Κεντρώας Ἀσίας καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ σπουδαιότερον μετά τὴν Κων/πολιν κέντρον τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Ἐντεῦθεν ἀποφοιτῶσιν δλοι οἱ Μωαμεθανοὶ λόγιοι, δικασταί, ἀλπ. Ἐχει περὶ τοὺς δεκακισχιλίους φοιτητάς. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἐμπορικὴ πόλις πρωτεύει ἐν Μέσῃ Ἀσίᾳ, οὖσα τὸ κέντρον τῶν καραβανίων τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Κίνας, τοῦ Ἀφγανιστάν καὶ τῆς Περσίας, καὶ ἔχουσα μεγάλας συναλλαγὰς

μετά της Μόσχας, Νόδγοροδ και ἄλλων μεγαλοπόλεων τῆς Ρωσίας... Ἡ πόλις ὑδρεύεται ἐξ 85 δεξαμενῶν (χαούζ) κακῶς συντηρουμένων, ἐκτεθειμένων δὲ εἰς τὸν κονιορτὸν και πᾶσαν ἀκαθαρσίαν. Ἡ κακὴ ποιότης και ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ ὕδατος, τὰ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει δεκατρία νεκροταφεῖα, δικονιορτός, δ ἀφόρητος καύσων και πλεῖστοι ἀλλοι ἀνθυγιεινοὶ δροὶ ἐπιφέρουσι κακοήθεις πυρετούς, τύφον, δυσεντερίαν, ὀφθαλμίαν, κλπ. Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πόλει 40 καραβάν-σεράγια, 15 λουτρά καλὰ πλὴν τῶν πολυαριθμῶν μικρῶν, και περὶ τὰ 50 παξάρε ἔστεγασμένα και μή. Κάτοικοι περὶ τὰς 35

Τέμενος ἐν Βουσκάδῃ.

χιλ., πάντες ιθαγενεῖς. Ἐπίσης εὑρηγνται πολλὰ ἀρχαῖα τεμένη ἀξιοθέατα, λύκεια, ἀνάκτορα τοῦ Ἐμίρου και τῶν μεγιστάνων.

... Παρέκει συναντῶμεν εἰδος τι διπλοστασίου ἢ μᾶλλον ἀποθήκης ὑλικοῦ πολέμου. Ὑπό τινα στοὰν εὑρίσκονται παρατεταγμένα τηλεόδηλα και τυφέκια διαφόρων ἐποχῶν και συστημάτων. Νομίζει τις διτι εὑρίσκεται μᾶλλον εἰς μουσεῖον. Ήρὸς τῆς στοᾶς σταθμεύει ἀπόσπασμα στρατιωτῶν νωχελῶς ἐξηπλωμένων ἐπὶ ταπήτων. Φέρουσι καλπάκια ἐξ ἀστραχάνης.

... Παρὰ τὸ ἐπισθεν μέρος τῆς πόλεως εὑρίσκονται ἐπὶ μικροῦ γηλόσφου αἱ φυλακαὶ (ζιντάν). Τὰς ἐπισκεπτόμεθα ἀδείᾳ τοῦ ἀρχιφύλακος. Ἐντὸς τριῶν - τεσσάρων θαλάμων ἢ μᾶλλον κοιλοτήτων τινῶν, ἐν εἴδει δεξαμενῶν ἐσκαμμένων ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, ἀνγλίων, ὑγρῶν, βρωμερῶν, εἰνε ἐρριμμένοι φύρδην - μίγδην, δ εἰς ἐπὶ τοῦ

ἄλλου, δεκάδες τινὲς καταδίκων, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ὁποίων φρικιῶμεν ἐξ οἰκτού. Τινὲς φέρουσι καὶ χειροπέδας. Εἰς ἄλλα ὑπόγεια βαθύτερα εὑρίσκεται ἄλλη κατηγορία βαρυποινιτῶν. Οὗτοι φέρουσιν ἀλύσεις βαρείας εἰς τὰς χειρας καὶ τοὺς πόδας. Μᾶς περικυκλοῦσι διεκτραγῳδοῦντες τὰ δεινά των. Σημειωτέον δτι τοὺς καταδίκους ἐδῶ δὲν διατρέψει ἡ κυβέρνησις, ἀλλ' οἱ συγγενεῖς ἑκάστου καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τῶν ἐπικεπτῶν. Διαγέμομεν εἰς πάντας ποσόν τι, ἀλλ' αὐτοὶ ἀπαιτητικώτεροι ἐντείνουσι τὰς φωνὰς καὶ τὰς ἐπικλήσεις των. Σπεύδομεν νὰ ἀπομακρυνθῶμεν τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς εἰκόνος τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος.

... Παντοῦ μᾶς παρατηροῦσι περιέργως. Ἐν Βουχάρᾳ ἡ ἐμφάνισις εὐρωπαϊκῆς περιβολῆς εἰνέ τι ἀσύνηθες. Ἀνερχόμεθα εἰς τὸν περιβολὸν τσαμίου, ἐνθα καινοφανὲς θέαμα ἀναμένει ἡμᾶς. Πυκνὸν πλῆθος ιθαγενῶν κάθηται: χαμαι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀκροώμενον μολλᾶ καθημένου δικαδὸν ἐπὶ σκίμποδος ἐν τῷ κέντρῳ τῆς διμηγύρεως καὶ ἀναγινώσκοντες εἰς ἐπήκοον ἐκ μεγάλου κιτρινοχρόου βιβλίου. Εἶνε τὸ ἀνάγνωσμα μῆθοι ἐκ τῆς Χαλιψᾶς. Ὁ ἀναγνώστης ἐν τέλει ἀμειδεῖται διὰ κερματίων. Ἐν τῷ μεταξὺ τῷ προσφέρεται τέλον ἡ μελίκρατον. Τὰ τοιαῦτα ἀναγνώσματα ἔθιζονται ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ὑπομιμήσκοντα τὴν ἄλλοτε ἀκμὴν τῶν γραμμάτων.

... Ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν ῥωσσικὴν Βουχάραν. Ἐπισκεπτόμεθα τὸ ὕδραιον ἀνάκτορον τοῦ Ἐμίρου, οὐδὲ δρυθμός εἴνε κράμα ἀνατολικοῦ καὶ εὐρωπαϊκοῦ. Ἐπίσης καὶ τὸ ἔσοχικὸν ἀνάκτορον, κείμενον ἐν μέσῳ κήπου εὐρυτάτου. Ἐθαύμασα τὴν ἐν αὐτῷ ξυλογλυπτικὴν καὶ τὰς τοιχογραφίας του....

[Ἐν Σαμαρκάνδῃ]

ΔΗΜ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ε Δ Ω Κ' Ε Κ Ε Ι

Ἡ κόρη.— "Ἄγ, πατάκη, δ λοχαγὸς αὐτὸς κατέκτησε τὴν καρδίαν μου.....

Ο πατήρ.— Αὐτὸ δὲν εἶνε καὶ πολὺ σπουδαῖον. Τὸ ζήτημα εἶνε πᾶς θὰ ζητήσῃ μεγάλην πολεμικὴν ἀποζημίωσιν!....

Ο ιατρός.— Τί νὰ σᾶς πῶ! Διέγρωσα εἰς τὴν σύνγρόν σας μίαν μικράν ἀδυναμίαν.....

Ο σύζυγος.— Δὲν ἡμπορεῖτε νὰ ἔξαρσετε, ιατρέ, διὰ ποῖον;...

Θεωρούα εἰς τὸν στρατῶνα.

Ο λοχίας.— Ό, τι δὲν καταλαβαίνοντι τὰ ξερά σας ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σᾶς λέω, πρέπει νὰ τὸ σημειώνετε, τὸ ἵδιο κάμνω κ' ἐγώ....